

Horváth Nóra

Egy extatikus magánrituálé

*„miáltal és mitől lesz a művész az, ami? A mű által;
merthogy a mű dicséri mesterét, azaz: csak a mű
által válhat a művész a művészet mesterévé.
A művész a mű eredete. És a mű a művész eredete.
Egyik sincs a másik nélkül.”*

(M. Heidegger: A műalkotás eredete)

Balogh István:
Dübörgő csend

Minden bizonnyal feltöltődve és – a szó legpozitívabb értelmében – felzaklatva távoztak a látogatók arról a retrospektív kiállításról, mely Balogh István festményeiből nyílt március 5-én Győrben, a Városi Művészeti Múzeum Képtárában, a Napóleon-házban.

A tágas térbe lépve rögtön eldönthetjük, hogy képesek vagyunk-e befogadni azt a különleges szín- és formavilágot, ami Balogh István művészetét jellemzi. Ha különleges színorgiái megragadják a képzeletünket, már nincs is szükségünk a címfeliratokra, melyek a pusztán érzékekre ható benyomások után az értelmezés rétegeit is felfejthetővé teszik. A közelmúltban megfestett képektől haladhatunk a korai korszak kompozíciói felé, de éles törésvonalat, korszakváltást nem érzékelhetünk,

inkább egy hangulat és érzésvilág folyamatosága az, ami azonnal szembetűnhet. A festmények az érzékiség, a szenvedélyek, a nőiség felmagasztalásának aktusát tárgyiasítják, Heidegger fogalomrendszerével élve, világokat nyitnak fel és világokat támasztanak. Balogh István művészetének fő mozgatórugója – saját bevallása szerint – „a magánmitológia alkotásának kényszere, folyamatos újrateemtése, átélésének extatikus festészeti rituáléja”. E magánmitológia egyrészt a görög mitológia alakjainak gyötrelmeiből, vágyaiból, brutalitásából és végzetességéből, másrészt egy szexuális képzelgésekkel átszőtt világból építkezik, melyek rendkívüli módon a festmények nagy részén összekapcsolódnak. Ilyen eszköztárral Balogh művészete majdhogynem teljes

kitárulkozás, s az ehhez hozzájáruló lendületes ecsetkezelés és merész színválasztás teremti meg azt az „autentikus stílus”-t, mely alkotófolyamatának végeredményeként számára is „totális élménnyel” jár.

Az első teremben *Hilaeira és Phoibé története*, valamint a *Klütaimnéstrát* ábrázoló vásznak rögtön a görög mitológia történetébe vezetnek. Leukipposz leányait, a Leukippidákat, Phoibét – Athéné papnőjét és Hilaeirát – Artemisz papnőjét Kasztór és Polüdeukész – vagyis a Dioszkúroszok rabolták el – pontosan ez a jelenet elevenedik meg az egyik legnagyobb méretű festményen. A férfi karjaiban elomló női test, valamint a féktelen lovak vadsága felidézheti bennünk Rubens Leukipposz lányainak elrablása című festményét, Balogh különleges színvilága, erős kékjei, sötét tónusú zöldjei, a lovak alakjába beleolvadó férfi sárgás ragyogása azonban valami egészen felkavaró, új látványt teremt. Kasztór testvére Klütaimnésztra, aki meggyűlött férje, Agamemnón végzetének beteljesítője. Az első teremben várnak még ránk az élet fonalát szövő *Moirák*, a Nagy Sorsistennő szűzen fogant leányai, akik – mivel nem Zeusz gyermekei – még az Istenek felett is hatalommal bírnak. A *Moirák* egyike, *Lakheszisz*, az utolsó teremben, a korai képek egyikén szintén feltűnik. A kiállításon látható festmény (*Moirák*) a körömcipős lábakkal, kiöltött nyelvekkel félreérthetetlen jelzést tesz nőiségükre, csáberejükre és az ezekben lakozó kegyetlenségre. Ugyanezekre az érzésekre asszociálhatunk a *Salomé* című képet látva, amelyen a Bibliából jól ismert Heródiás és Salomé, a kard és a fenyegető tálca fölött dönt Keresztelő Szent János sorsáról. A női könnyelműség és szenvedély megtestesítője ezek után már csak *Pandóra* lehet, aki szelencéjéből képes minden rosszat a világra zúdítani. A második teremben, a két, saját hajába gabalyodott női testet ábrázoló *Éjszakai repülés* – melyen a különös helyen elhelyezett gyertya akár fallikus szimbólum is lehet –, elgondolkodtathatja a nézőt, hogy a művész az oly gyakran használt rózsaszínt a nőiséghez, vagy inkább az álomhoz, a ködképekhez köti-e? A harmadik teremben a *Romlás virágainak* egyik nőalakja guggolva, egy tükörben vizsgálja bájait, vele szemben lévő társnője pedig nem a tükörre, hanem a nő ölére szegezi tekintetét. Ugyanez a játékos pimaszság, kacérság, mely magába foglalja a legvadabb szenvedély lehetőségét, a negyedik teremben, az *Akarsz játszani?* című festményen szintén visszaköszön, mint ahogy a *Haszontalan játékok* háton fekvő nőalakja sem a gyermeki játékot juttatja eszünkbe, a melllette elhelyezett kis lovas figurák, kiskatonák ellenére sem. Természetesen képtelenség minden egyes képet külön kielemezve bemutatni azt az ügyes sejtelmességet, ami Balogh István festményeit jellemzi. Mindenképpen érdemes azonban még elidőzni az utolsó terem *Dübörgő csend* című alkotásánál, melyben mintha megtestesülne az a kontraszt, ami a valóságnak mondott világban létező, hétköznapi életet élő művész,

és a maga teremtette világában szárnyaló ember között van. És szándékosan nem fordítva írtam a művészt és az embert.

Az 1964-ben született Balogh István, a Képző- és Iparművészeti Szakközépiskola után 1988 és 91 között a Magyar Képzőművészeti Főiskolán tanult, mestere Tölg-Molnár Zoltán volt, majd ugyanitt 1991 és 94 között a mesterképzőt is elvégezte. 1991-ben elnyerte a Grüber Béla-díjat, 1996-ban pedig a XXVII. Győri Nemzetközi Művésztelep nagydíját. Az elmúlt években számos egyéni és csoportos kiállításon vett részt.

Rorty a filozófiai és irodalmi művek olvasásával tartja elérhetőnek azt az ún. „magánjellegű boldogságot”, ami az önteremtő, autonóm emberi lét kötelező tartozéka kell, hogy legyen. Balogh István – a festészet nyelvén kibontakozó – sajátos magánmitológiája szintén egy önteremtő, „önkiterjesztő” – és megkockáztatom –, a képzelőerővel elérhető önmegváltás egyik lehetséges formája, egyben esztétikai kielégülés. Képei annyi energiát árasztanak, hogy csak remélhetjük, az a rengeteg erő és szenvedély, amit a képeibe komponált, újra rátalál, hogy megújulva törhessen felszínre újabb vásznak kedvéért a közeljövőben.

Balogh István: Akarsz játszani

